

11

10

Fredrik Mauritz ja Henrika Carolina
Hellmanin

9

esivanhempain taulu

8

Laatinut

O. L. Merikallio

Magnus Arenius

* †

7

Olaus Arenius × . .

Maalahden khra

* 1611, † 1682

6

Henrik Luukku

Thomas Arenius

talonp. Laihialla

Maalahden khra

* †

* †

5

Simon Cannelin

Josef Stenbäck × **Maria Arenius**

Ähtärin kappal.

(vih. 26/11709)

* † 1752

Ilmajoen kappal.

* 8/9 1690, † 23/12 1765

* 1682, † 29/1 1737

4

Adam Hellman × **Cath. Fagerlund**

Simon Cannelin

Thom. Stenbäck × . . (vih. 9/11 1736) . .

Lapväärtin lukkari

* 1730, † 1791

Ilmajoen lukkari

Limingan rovasti

* 1732, † 20/6 1807

* †

* 25/1 1713, † 27/1 1776

3

Nath. Hellman × **Anna Fredrikint.**

Matth. Cannelin

× **Ellis. Stenbäck**

Lapväärtin lukkari

Klefvus

Pyhäjoen lukkari

* 30/3 1740, † 15/10 1807

* 15/10 1755, † 15/4 1791 * 2/11 1756, † 11/11 1788 * 27/1 1743, † 15/1 1813

2

Adam Hellman × **Elis. Marg. Can-** **Thom. Cannelin** ×

räättäli Pyhäjoella (vih. 14/6 1809) **nelin**

Pyhäjoen lukkari

* 7/3 1778, † 7/7 1861 * 19/7 1774, † 16/6 1867 * 16/10 1775, † 30/12 1853

1

Fredrik Mauritz × . . (vih. 9/9 1850) . . × **Henr. Carol.**
Hellman **Cannelin**

kr. jyv. hoit. Oulussa

* 17/11 1828, † 8/1 1908

* 12/6 1816, † 3/5 1898

				Erik Ångerman I.	11
				Sursill	
				talorp. Uumajassa 1500-luvun alkup.	
Olaus (Skeper)	Martinus Viloides	Lars (Lithovius)	Östen Sursill		10
			Kaarinassa	vouti Uumajassa	
*, †	*, †	*, †	*, †		
Jakob Skeper	Jacobus Viloides	Henrik Lithovius	Cath. Sursill		7
Turun pormestari	Vöyrin khra	Limingan khra	*, †		
*, † n. 1582	*, †	*, † 1615			
Matth. Gammal	× Brita Viloides	Josef Lithovius	× Anna Laurint.		8
Vöyrin khra	*, †	Limingan khra	*, †		
*, † 1631-33		*, † 1648			
× Cath. Backster	Gabr. Gammal	× Cath. Lithovius			9
*, †	Vöyrin khra	*, †			
	*, † 1664				
Gust. Gammal	× Apollonia Bry-				6
Vöyrin khra	nieleint.				
*, † 1686-7	*, † 1722 jälk.				
Claud. Junlander	× Anna Gammal	Henrik Bergh	× Ellis. Ståhlberg		5
U. Kaarlebyn kappal.	* 1676-7, †	Pyhäjärven kappal.	*, 1693, †, 1765		
*, † 1710		*, 1694, † 8/12 1732			
× Ellis. Junlander	Tikkanen	Adam Bergh	× Jullana Nyberg		4
*, † ennen 1742	talorp. Kalajoella	Pyhäjärven kappal.	*, 1728, † 5/2 1798		
	*, †	* 16/3 1722, † 11/3 1796			
Pehr Ticklén	× Hedv. Ellis. Bergh				3
Pyhäjärven kappal.	* 5/5 1764, † 17/5 1823				
* 23/1 1751, † 4/7 1815					
× Jullana Ticklén					2
* 15/5 1787, † 29/1 1847					

I. Hellman-sukuhaara.

Ensimmäisen sukuhaaran vanhin tunnettu Hellman-niminen jäsen on

(4.) Adam Hellman

* 1732 Lapväärtissä, † ²⁰/₆ 1807 Lapväärtissä. Hän oli Lapväärtin (lähellä Kristiinanan kaup.) lukkari ja oli kahdesti naimisissa: 1:nen vaimo **Catharina Fagerlund**, * 1730, † 1791, 2:nen Britha Jöransdotter, * 1753, † 1810. Edellisestä avioliitosta syntyi 5 poikaa: Nathanael, Hans, Anders, Eric ja Carl.

Veljeksistä vanhin,

(3.) Nathanael Hellman,

* ¹⁵/₁₀ 1755 Lapväärtissä, † ¹⁵/₄ 1791 Lapväärtissä, oli niinikään Lapväärtin lukkari ja kahdesti naimisissa: 1:nen v. **Anna Fredrikintytär Klefvus**, * ²/₁₁ 1756, † [—]/₁₁ 1788, 2:nen Anna Stina Bergentin, * 1766, † 1808. Ensimmäisestä avioliitosta syntyi 7 lasta, joista kaikki muut, paitsi vanhin, isoisämme Adam, kuolivat aivan pieninä. Toisesta avioliitosta syntyi 1 lapsi. — Toinen veljeksistä, *Hans*, „unge klockaren“, * 1758, muutti v. 1819 Närpiöön (läh. Kaskisten kaup.) Häinkin oli kahdesti naimisissa: 1:nen v. Maria Eriksdotter, * 1758, † 1784, 2:nen Margaretha Eliasdotter Förnäs, * 1765, † 1815. Lapsia oli 10, mutta tämä sukuhaara näyttää miespuolelta sammuneen jo toiseen polveen. — Kolmas veli, *Anders*, oli räätäli, * 1768, vaimo Clara Greta Åkervall, * 1779. Ainoa lapsi kuolee pienenä. — Neljäs, *Eric*, * 1772, muutti Lapväärtistä 1790. — Nuorin, *Carl*, toimi räätälinä, * 1775, † 1861. Myös hän oli kaksissa naimisissa: 1:nen v. Anna Caisa Jakobsdotter, * 1768, † 1817, 2:nen Helena Mathilda Åggers, * 1780, † 1858. Hänen 11 lapsestaan kuolee ainakin 5 aivan pieninä ja miespuolisista jää sukuhaaraa jatkamaan vain kaksi edellisestä avioliitosta syntynyttä: Johan Henrik, torppari, * 1802, † 1885, ja Carl Erik, räätäli, * 1805, † 1882. Lapväärtissä nykyisin elävät monet Hellmanit, ammatiltaan torppareita, suutareita, mäkitupalaisia ja räätäleitä — varsinkin viimeksimainittu ammatti, mennessä perintönä isältä pojalle, näkyy olevan hyvin edustettuna — ovat siis näiden Johan Henrikin ja Carl Erikin jälkeläisiä, esivanhemmastamme Adam Hellmanista 4:nnessä ja 5:nnessä polvessa, samassa kuin me. He lienevät etupäässä vähävaraista väkeä. Joku omistaa kuitenkin Lillåhlsin tilan.

Olisi kai rotu- ja perinnöllisyystutkimuksen kannalta jonkun verran mielenkiintoista tutustua hiukan lähemmin näihin „pienimpiin serkkuihimme“. Selaillessa Lapväärtistä saatuja 24 sukutaulua, jotka, kuten sanottu, esittävät 4—5 polvea sekä toistasataa jäsentä eli siis suunnille saman määrän, kuin meitä Adam—Nathanael—Adam-sukuhaaraan kuuluvia nykyisin on, kiintyy huomio siihen, kuinka heikkoa jälkeisöä muiden sukuhaarain jäsenet ovat. Lapsia on yleensä monta, 8, 9, 10, jopa 13, mutta niistä, kuten edellä jo on viitattu, useimmat kuolevat aivan pieninä, muutamien päivien, viikkojen, kuukausien tai vuosien vanhoina. Mielestäni tämä on merkillepantavaa, vertaillen, kuinka sitkeää ja elinvoimaista väkeä me Adam—Nathanael—Adam-sukuhaaraan kuuluvat olemme. Eiväthän joukostamme ole kuin jotkut harvat pienenä kuolleet. — Saattaisi otaksua, että seuraavat seikat ovat osaltaan tähän vaikuttaneet: lähimpien esivanhempiemme

elinvoimaisuus, joka ilmenee korkeaikäisyytenä: isoisä 83 v., isoäiti 93 v., äidinisä 78 v., äidinäiti 59 v., isä 82 v., äiti 79 v.; kahta tietä, isoäitimme ja äitimme välityksellä, paremmissa taloudellisissa ja terveydellisissä oloissa eläneiltä Cannelin—Stenbäck- ja Bergh—Ticklén-sukuhaaroihin kuuluvilta esivanhemmiltamme saadut edulliset vaikutukset; myöskin nykypolvien piirissä yleensä vallitsevat suotuisat elinehdot ja terveelliset elintavat, y. m. — Suljen kysymyksen ammatti-miesten huomioon!

Isoisämme

(2.) Adam Hellman,

* $\frac{7}{3}$ 1778¹⁾, † $\frac{7}{7}$ 1861, pitäjänräättäli Pyhäjoella, oli, niinkuin jo mainittiin, esikoinen sisarustensa joukossa, jotka kaikki kuolivat pieninä: Fredericus ($\frac{9}{7}$ 1780— $\frac{14}{12}$ 83), Emanuel ($\frac{6}{8}$ 1782— $\frac{1}{9}$ 82), Mauritz ($\frac{23}{9}$ 1783— $\frac{4}{12}$ 84), Eva Catharine ($\frac{16}{2}$ 1785— $\frac{3}{9}$ 85), Rudolf Josef ($\frac{29}{8}$ 1786— $\frac{15}{4}$ 91), Anna Caisa (1788, kuoli viikon vanhana) sekä sisarpuoli Maria Christina ($\frac{26}{9}$ 1790—).

Täten jo varhaisimpina vuosinaan menetettyään useimmat sisaruksistaan kohetasivat häntä pian suuremmat surut, kun hän 10-vuotiaana, v. 1788, kadotti äitinsä, joka nähtävästi kuoli lapsivuoteeseen, sekä 3 vuotta myöhemmin isänsä ja viimeisen sisaruksistaan, $4\frac{1}{2}$ vuotiaan Rudolf Josefin, sekä isoäitinsä, jotka kaikki kolme haudattiin samana päivänä, $\frac{22}{4}$ 1791, mahdollisesti samaan hautaan. Oli silloin varmaankin surua ja orpoudentunnetta yksin eloonjääneellä. Lähimpiä omaisia eli ainoastaan hänen silloin 59-vuotias isoisänsä — joka vielä vanhoilla päivillään meni toisiin naimisiin, jolloin isoisämme siis sai isoäitipuolen —, kaikki neljä setää, joista nuorimmat olivat vain muutamia vuosia isoisäämme vanhempia, sekä äiti-puoli Anna Stina, jonka hoidossa poikanen Adam kai sitten kasvoi. Millaisiksi lapsuusvuodet näissä oloissa mahtoivat muodostua, sitä emme tiedä. Mahdollisesti hän jo Lapväärtissä meni jollekin kylänräättälille, ehkäpä jommallekummalle sedistänsä, 10 vuotta vanhemmalle Andersille tai 3 vuotta vanhemmalle Carlille, räättälinoppiin, kunnes muutti nuorena, noin 20 vuoden ikäisenä, Tukholmaan. Aina-kin siellä hän harjoitti räättälinammattia. Tukholmassa Adam menestyi nähtävästi hyvin. Hän oli kuninkaallisen hoviräättälin liikkeessä työssä, ja oli pa hoviin niin paljon asiaa, että hän sanoi siellä tuntevansa joka sopukan. Lukkarin pojan kai jo kotoa perittyä, mutta ehkäpä hänen elämänsä eri kohtaloissakin kehittyntä uskonnollista mieltä todistaa hänen tapansa Tukholmassa ollessaan pitää työhuoneessaan pöydän alla rukoushetkiään, huolimatta läsnäolevoin mahdollisesta pilkastakin.

Suomeen hän palasi takaisin 25 vuoden ikäisenä, mutta ei kotipitäjäänsä, ruotsalaiseen Lappfjärdiin, vaan kauas Keski-Pohjanmaalle, suomalaiseen seutuun Pyhäjoelle, jossa hänet merkittiin kirkonkirjoihin $\frac{11}{7}$ 1803. Hän osti sieltä pienen Jussila-nimisen torpan Cannelinin suvun omistamalta Annalan talon maalta, harjoittaen siinä ammattiaan. Tupa on sittemmin purettu.

Ennen pitkää Adam Hellmanin sydän kiintyi Pyhäjoen lukkarin *Matthias Cannelinin* vanhempaan tyttäreeseen **Elisabeth Margarethaan** (* $\frac{19}{7}$ 1774). Kanttori

¹⁾ Isoisän syntymäpäivä on merkitty myöskin $\frac{11}{8}$:ksi ja $\frac{14}{8}$:ksi, mutta Lapväärtistä saadun sukutaulun mukaan, jota täytyy pitää luotettavimpana lähteenä, se on $\frac{7}{8}$.

itse ja hänen vaimonsa eivät kuitenkaan erityisesti pitäneet tuosta „hienosta Tukholman räätälistä“. Lisäksi Liisan velikin, kanttorin apulainen ja sitten myös viran perijä, lempeä ja hiljainen Thomas Cannelin vastusti jyrkästi sisarensa menemistä naimisiin tuon kiivasluonteisen ja vähin juopottelevan Adam Hellmanin kanssa. Mutta nuorten suhde pysyi kuitenkin ennallaan, ja niin tuo entinen lukkarinpoika, 31-vuotias pitäjän räätäli vihittiin $14/6$ 1809 avioliittoon 35 vuoden ikäisen Liisa Greetan kanssa.

Avioliitosta syntyi kolme poikaa: Johan Rudolf (* $19/12$ 1809), Fredrik Mauritz (* $12/6$ 1816) ja Carl Adam (* $12/12$ 1818). Kasvattajana Adam Hellman — niin isämme kertoi — oli kohtuuttoman ankara, mikä siihen sitten liekin syynä ollut, perityt ominaisuudetko vai elämän ehkä synnyttämä tottumus. Hänen käskyjään tuli lasten totella sokeasti. Mutta hän oli kristillismielinen ja voitti lastensa rakkauden, niin että isämme Fredrik Mauritz usein muisteli rakkaudella isäänsä hänen ankaruudestaan huolimatta. — Köyhä oli Adam Hellmanin koti. Mutta siinä kodissa poikaset kuitenkin kasvoivat kunnon miehiksi ja lähtivät, päästyään 19—20-vuotiaiksi, maailmalle omaa leipäänsä ansaitsemaan: Janne ($11/11$ 1829) Raaheen merimieheksi, Fredrik (1835) myöskin Raaheen „skrifvariksi“ ja nuorin veli Kalle (1837), Jannen esimerkkiä seuraten, merelle.

Lähes 10 vuotta Adam ja Liisa Greeta Hellman elivät sitten yksikseen Pyhäjoella, kunnes vanhukset poikansa Fredrikin kanssa muuttivat (v. 1846) Ylitorniolle, jonne isämme oli määrätty nimismieheksi. Adam Hellman oli silloin jo sokea. Toisten taluttamana hänen täytyi liikkua, toisten, ennen muita vaimonsa, apuun muutenkin turvautua. Liisa Greeta Hellman sen sijaan oli vielä terve ja työkykyinen. Siksipä hän saikin huolekseen hoitaa Fredrikin ostaman Raution talon emännöyttä. Pian hän kuitenkin alkoi tarvita apua, ja silloin kutsuttiin Ylitorniolle Janne Hellman vaimoineen, jolloin Liisa Greetakin vihdoinkin pääsi nauttimaan varmaankin tervetullutta vanhuuden lepoa.

Pyhäjoella, jonne vanhukset (v. 1859) seurasivat isäämme, oli heillä oma kamari alhaalla. Lopulta täytyi isoisän asua yksin vinttikamarissa, eräs vaimo hoitajana. Kerta äitimme tullessa hänen huoneeseensa hän oli ollut seisomassa korkealla pesukaapilla, jonne vanhuudenhoureissaan oli kiivennyt. Toisella kertaa hän oli kepillään hosunut, ikäänkuin ajaen jotakin pois luotaan, jolloin isämme oli selittänyt vieraille: „Han ser smågubbar“. Oliko tämä alkoholin käytön seurauksia vai johtuiko harhanäkö muista syistä, vanhuudesta, miten lience, vaan aikaansa kai isäkin oli seurannut — ryypäämisessäkin.

Ruotsalaisesta seudusta Lapväärtistä lähteneenä, ruotsalaisessa kodissa kasvaneena sekä sittemmin monet vuodet Tukholmassa eläneenä isoisämme puhui vielä vanhanakin huonosti suomea, joten ruotsi oli perhekielenä.

Edellä on jo kerrottu, kuinka isoisämme Tukholmassa räätälinkisällinä ollessaan oli työhuoneessaan pöydän alla pitänyt rukoushetkiään. Tosi tarve hänet varmaankin silloin taivutti vieraissa oloissa kääntymään Jumalan puoleen. Säännöllisesti hän vielä vanhanakin luki illoin aamuin hyviä rukouksia ääneen. Mutta hänen tapansa rukoilla taisi myöhemmällä iällä johtua enimmäkseen tottumuksesta. Kun hän oli lukenut rukouksiaan, kysyi hän väliin isoäidiltä: „Mamma, ha' ja' läst (den o' den) bönen?“ Ja kun häneltä kaivattiin uuttasyntymistä, vastasi hän:

„Sku' int' ja' veta, va' nyfödelse ä', som ha' rest i (så o' så många) riken“. — Tästä lauseesta päättäen isoisa siis oli Tukholman matkallaan käynyt Ruotsiakin etempänä ja useammassakin kuin yhdessä maassa.

Isoisa oli, kuten isämme, vartaloltaan kookas ja ryhdikäs. Hänen profiilinsa korkeine, kaarevine nenineen oli hyvin isämme profiilin kaltainen.

Isoäidillämme Liisa Greetalla oli ollut tyttönä heikko terveys, jonka vuoksi hän oli usein käyttänyt hierontaa. Äidinäidin heikosta terveydestäkö vai mistä isoisa myöhemmin lienee saanut aiheita huomauttaa: „Jag vände dedär klockar-döttrarna, som int' kan göra annat än sova o' steka ost!“

Uutterana perheenemäntänä oli isoäiti välityönään kehrännyt verkkolankaa, josta omat pojat kutoivat verkkoja.

Kuten isoisämme oli isoäitimmekin loppuikänsä sokea. Tämän seikan perusteella voinee ajatella, että joissakin heidän jälkeläisissään — vaikkakin vanhemmillamme olikin terveet silmät — esiintyvä silmien heikkous (valonarkuus) ja likinäköisyys ovat sukuperintöä, johon osaltaan vielä vanhempiemme serkkuus on voinut vaikuttaa. — Äiti kertoi isoisan pitäneen silmiään kylmässä vedessä, huolimatta siitä, että tämä hoito heikensi hänen näköään.

Viime vuodet isoäiti oli vuoteen omana, lusikalla annettiin ruoka suuhun. Pääalaisensa alle hän keräili nisuja, joita sitten lastenlapsille jakeli. Isän ääni oli hänen huonolle kuulolleen liian kova, jonka tähden äiti enimmäkseen puhui hänelle.

Myös isoäidillä oli uskonnollisia harrastuksia. Vanhin sisaremmme muistaa vielä, kuinka hän lapsena Ylitorniolla, käydessään vanhusten kamarissa, seisoi hellän, hyväluonteisen isoäitimme vieressä, joka istui vuoteessaan ja kertoili hänelle Josefista ja muita raamatun kertomuksia. Kauniita rukouksia ja virsiä oli isoäitikin lukenut ulkoa. Äitimme muistiinpanoissa, pienellä paperilipulla, on niitä seuraavat kaksi:

„God natt, god natt, hvar christen själ!
Jag vill nu sofva sött och väl,
mig skall slätt ingen röra, mig.
Se, Jesus är min sköld och frid.
Han kan mig vakta aldrig bäst,
när satan sina pilar hväst.“

„Jesus hjälper uti nöden,
uti lifvet och i döden.“

Elämänsä viimeisinä aikoina tapahtui isoäidissä sisällinen käänne. Kerran kun kuultiin hänen valittavan, meni isä tai äiti kysymään syytä siihen. Hän selitti joutuneensa iankaikkiseen kadotukseen ja kysyi ihmetellen surullisella äänellä: „Ä' du också här?“ Tästä tilasta johdatti Jumala hänet armonsa osallisuuteen, uuteen elämään ja teki sanansa hänelle selväksi, niin että hän ihmetteli, miten hän oli lukenut katkismustaan, ymmärtämättä sen sisällystä. Niin tuli Jumalan sana hänelle rakkaaksi, että hän väliin, kun kuuli jonkun menevän vuoteensa ohi, kysyi, oliko aikaa kertoa hänelle joku lause Raamatusta.

Poikansa Fredrikin luona molemmat isovanhemmat elivät kuolemaansa saakka. Hyvin he viihtyivätkin hänen kodissaan. Kun esim. Ylitorniolla kärkeäin aikana heidät vietiin naapuritaloon Janne-sedän luo, pyrkivät he heti, kun kuulivat kärkeäherrain jo menneen, takaisin kotiin.

Lastenkasvatuksessa olivat vanhukset vähän haittana. Heidän läsnäollessaan ei kuritettu, ja sitä seikkaa lapsi osasi hyväksensä käyttää tekemällä silloin kaikenmoista vallattomuutta. Muutoin lienee äitimme suhde appivanhempiansa ollut hyvä. Hän ei sanonut kertaakaan tahallisesti pahoittaneensa heidän mieltään. Kumminkin lienee vanhusten läsnäolo häirinnyt hänen vapauttaan, koska hän itselleen toivotti, ettei olisi pakoitettu asumaan naimisissaolevain lastensa luona.

Adam Hellman kuoli Pyhäjoella 7/7 1861 83 vuoden 4 kuukauden ikäisenä.

Isoäitimme Liisa Greeta Hellman, joka oli 4 vuotta vanhempi isoisää, eli miehensä kuoltua vielä 6 vuotta. Hän kuoli Oulussa, pian Ouluun muuton (kev. 1867) jälkeen, 16/6 1867 lähes 93 vuoden ikäisenä, vanhuuttaan, kuten isäkin, mitään varsinaista tautia sairastamatta. Hänen loppunsa oli niin rauhallinen, ettei hänen hoitajansa, joka sillä hetkellä nukkui, tietänyt siitä mitään. Isoäidin ja sisaremme Hennin († 28/6 1867) hautajaisten väliä oli vain viikko. Rakkaan muiston hän itsestään jätti.

II. Cannelin-Stenbäck-sukuhaara.

Meille nykypolville perinnöllisyyden kannalta tärkein ja mielenkiintoisin on toinen pääsukuhaara — edellistä ja seuraavaa tärkeämpi ja mielenkiintoisempi siitä syystä, että veriheimolaisuutemme sen jäseniin ei johdu vain yhden vanhemman, vaan kahden, sekä kantaisämme äidin että kantaäitimme isän, välityksellä. Toisia huomattavampi on Cannelin-Stenbäck-sukuhaara siinäkin suhteessa, että pääsemme kirjallisten lähteiden johdolla siihen kuuluvien esivanhempiemme ketjua eri suuntiin ylöspäin kauemmas kuin toisia, nimittäin aina 10:nteen polveen saakka, lukien kantavanhemmistamme.

Paitsi lähimpiä esivanhempiamme, Cannelineja ja Stenbäckejä, ovat useat tähän sukuhaaraan kuuluvien Arenius-, Junander-, Gammal-, Viloides-, Lithovius- ja Sursill-nimisten sukujen jäsenet jättäneet aikakirjoihin itsestään enemmän tai vähemmän huomattavia muistomerkkejä.

Cannelin-suku.

Tietomme Cannelin-nimeä käyttävistä esivanhemmistamme supistuvat sangen vähiin. Vanhin tunnettu tämänniminen esi-isämme on Ähtärin kappalainen

(5.) Simon Cannelin,

*....., † 1752. Varhaisin tieto hänestä on (Strandberg I, siv. 282), että hänet määrättiin Uudenkaupungin kirkkoherran Jacobus Eichmanin († 1704 „i en långvarig smärtsam sjukdom“) apulaiseksi, joka siis tapahtui ennen v. 1704, arvaten-

kin jo 1690-luvulla. Mutta tämän kanssa ristiriitaiselta näyttää tieto (Strandb. I, siv. 126 ja 282), että hän vasta v. 1722 siirtyi tästä apulaistoimesta kappalaiseksi Paattisiin (Turun arkkihiippak.). Sieltä hän muutti Ähtärin kappalaiseksi v. 1730.

Lähemmät tiedot Simon Cannelinista, ehkäpä viittaukset Cannelin-suvun kehtoon pitäisi näin ollen olla löydettävissä Uudenkaupungin, Paattisten tai Ähtärin kirkollisista tai muista aikakauskirjoista. Kirjeelliset tiedustelut ovat kuitenkin toistaiseksi antaneet niukkoja tuloksia. U:kaupungin kirkonkirjoista ei voida saada sellaisia tietoja, koska vanhin arkistossa oleva U:kaupungin kirkonkirja alkaa v. 1737, ja siitä kirjasta ei ole löytynyt Simon Cannelinin nimeä. — Paattisista ei ole tiedusteluihin saapunut vastausta. — Ähtärin kirkonarkistossa olevat kirkonkirjat taas alkavat vasta pari vuotta Simon Cannelinin kuoleman jälkeen, vuodesta 1754. Hänen jälkeläisistäänkin ovat tiedot vähäisiä, kun mainitun vuoden jälkeenkin kirkonkirjat puuttuvat vuosilta 1773—1787 sekä ovat, kuten vanhat kirkonkirjat useinkin, osittain hyvin vaillinaisesti pidetyt. Joka tapauksessa on kuitenkin Simon Cannelinin omaisista ja sukulaisista sieltä saatu joitakin tietoja¹⁾.

Simon Cannelinin samanniminen poika

(4.) Simon Cannelin,

jonka sekä syntymä- että kuolinajasta ja -paikasta puuttuu tietoja, oli Ilmajoen lukkari. Sikäläisistä kirkonkirjoista ei kuitenkaan ole löytynyt hänen nimeänsä, mutta aikaisemmilta ajoilta on mainittuna pari Cannelinia.²⁾

Siinä kaikki, mitä Cannelin-suvun vanhimmistä jäsenistä ja vaiheista toistaiseksi tiedämme. Jatkuvat sukututkimuksemme johtanevat vielä alkujuuriin asti, siihen talonpoikaan, joka jolloinkin, opin teille lähtiessään, muutti luultavasti suomalaisen, ehkäpä jonkin sellaisen kuin Kanninen-nimensä muukalaismalliseksi Cannelin'iksi.

Lukkari Simon Cannelinin poika

(3.) Matthias Cannelin,

* 27/1 1743³⁾, † 15/1 1813, oli Pyhäjoen lukkari ja naimisissa Limingan khran *Thomas Stenbäckin* (1713—76) tyttären **Ellisabeth Stenbäckin** kanssa, * 30/3 1740, † 15/10 1807. Heidän lapsiaan olivat isämme äiti *Elisabeth Margaretha* (1774—1867), jonka elämänvaiheita on jo edellä kuvattu, ja äitimme isä

¹⁾ Ähtärin kappalainen Erik Perander, * 5/6 1719, † 30/6 1795; hänen v:nsa Maria, o. s. Cannelin (Strandbergin „Herdaminne“n mukaan Simon Cannelinin tytär), * 8/11 1759?, † 30/9 1796 (vihkimäaika ei selviä kirjoista, kun „historiakirjatkin“ alkavat vasta v. 1771). Heidän lapsensa: Hedvig, * 19/6 1748, kuolinvuosi epäselvä (1800?); Abraham, * 14/8 1749, jonka jälkiä ei voi seurata 1768—1773 vuosien kirkonkirjaa kauemmaksi (Strandbergin mukaan „sluteligen kyrkoherde i Laihela“); Maria Elisabet, * 12/1 1751, poismuuttanut 1767 (1766?, epäselvä) ilman merkintää mihin; Anna Helena, * 6/2 1753, jäljet häviävät 1773; Erik, * 14/11 1755, s:n kuin edellinen; Karl, * 19/2 1757, jäljet häviävät 1793; Katarina Sofia, * 6/12 1758, jälj. häv. 1799, ja Johannes, * 7/9 1761, † 2/7 1762.

²⁾ Christian, * 19/11 1714, v:mo Margareta Matiaksent., * 1722, sekä Helena, * 21/12 1712.

³⁾ Toisen lähteen mukaan * 22/1 1744.

(2.) Thomas Cannelin, ¹⁾

* ¹⁶/₁₀ 1775, † ³⁰/₁₂ 1853, isänsä lukkarinviran perijä, oltuaan aluksi hänen apulaisensa. Hän toimi samalla rokottajana ja sai Keisarill. Suomen Talousseuran hopeamitalin.

Toisessa yhteydessä on jo viitattu hänen aikaisempaan jyrkkään suhteeseensa lankoonsa, isoisäämme Adam Hellmaniin. Välit langoksien kesken olivat ensi aikoina olleet sellaiset, ettei äitimme isä, Tuomas-kanttori, ollut astunut kynnyksen yli sisarensa kotiin. Oven takaa hän puhutteli sisartaan, kun oli asiaa. — Äitimme vanhemmat asuivat lukkarin tilalla. Toisella puolen maantietä, aivan lähellä, oli isän vanhempain tupa. Äidin isä oli ollut hiljainen, siivo mies.

Äitimme äiti **Juliana Ticklén**, (* ¹⁵/₉ 1787²⁾, ollen siis 12 vuotta nuorempi miestään, † ²⁹/₁ 1847) oli Pyhäjärven kappalaisen *Pehr Ticklénin* (1751—1815) ja *Hedvig Elisabeth Berghin* (1764—1823) tytär. Hän oli toimelias emäntä, pitäen yksin huolta taloustehtävistä. — Äidinäiti kuoli äkillisesti: kangasta kutoessa hän tuli kovaan päänsärkyyn, joka lopetti hänen elämänsä.³⁾

Molemmat, sekä Tuomas että Juliana Cannelin, olivat syntyneet Pyhäjoella. Siellä he myös kuolivat, kuten näkyy, nuorempina kuin isämme vanhemmat: äidin isä 78 vuoden, äidin äiti 59 vuoden ikäisenä.

Luultavasti samoihin aikoihin, sotavuonna 1809, vihittiin avioliittoon sekä Liisa Greeta Adam Hellmanin kanssa (¹⁴/₆) että Tuomas Juliana Ticklénin kanssa.

Sotavuosiin 1808—9 liittyy eräs toinenkin pieni muisto. V. 1808 huhtik. 18 p:n tienoilla Suomen armeijan jälkijoukot puolustautuivat venäläisten hyökkäystä vastaan Pyhäjoella Yppärin y. m. taisteluissa. Välttääkseen joutumasta sodan jalkoihin täytyi paikkakunnan väestön paeta metsiin y. m. Äitimme tiesi kertoa, kuinka silloin hänenkin ja isämme vanhemmat omaisineen olivat keittovehkeineen y. m. taistelujen aikana asustaneet metsissä. — Näkyväisenä pienenä muistona näiltä ajoilta on vielä suvun hallussa sotilailta ostettu koivupuusta kaiverrettu neularasia.

Stenbäck-suku

sai alkunsa laihialaisesta talonpoikaiskodista noin 200 vuotta sitten. Kolmannessa polvessa suku haaraantui. Kantaisän ja hänen poikansa esimerkkiä seuraten ovat vanhimman haaran jäsenet hyvinkin uskollisesti pysytelleet Pohjanmaan papistossa nykyaikoihin asti, mutta nuoremmista itäiseen Suomeen siirtyneistä sukuhaaroista ovat harvat antautuneet pappisuralle.

Stenbäck-suvun historia alkaa liikuttavalla tarinalla, joka kertoo velvollisuudentunnosta ja ihmisrakkaudesta ja jossa säilyy kantaisän ja hänen veljensä muisto.

¹⁾ Isoäidin ja äidinisän nuoremmat neljä sisarusta olivat ikäjärjestyksessä: Johan Christian (¹⁶/₁ 1777—³⁰/₆ 85), Anna Lena (¹⁷/₁₁ 1778—⁶/₇ 83), Carl Fredrik (²⁸/₉ 1780—¹⁵/₄ 1825), talonp. Pietilän maalla Pyhäjoella, Gustaf Adolf (³/₈ 1782—1833), suntio Pyhäjoella.

²⁾ Toisissa lähteissä on vain vuosi 1785 tai ¹⁰/₁₅ 1787.

³⁾ Äidiltään oli äitimme epäilemättä perinyt päänsärkynsä, joka häntä kaiken ikää aika-ajoin vaivasi. Isämme sensijaan ei sanonut ikänensä tunteneensa päänsäkipua.

(5.) Josef Stenbäck,

* 1682, † ²⁹/₁ 1737, Ilmajoen kappalainen, oli Laihian pitäjän Lyyskilän kylässä asuvan talollisen Henrik Liukun nuorempia poikia. Alottaessaan opintonsa Vaasan trivialisikoulussa hän sai rehtorilta sukunimen Stenbäck muistoksi muutamasta isosta kivistä, joka oli joessa Liukun talon kohdalla. Tultuaan ylioppilaaksi ¹⁵/₇ 1704 ja vihittynä papiksi 1709 hänet määrättiin kotipitäjänsä Laihian kirkkoherran apulaiseksi. Isonvihan aikana (1713—21) hänen tehtävänänsä oli julistaa rauhaa ihmisille. Viholliset täyttivät maan, jonka asukkaat turvattomina olivat jätetyt heidän mielivaltaansa. Ne, jotka suinkin kykenivät, pakenivat meren ylitse taikka kätkeytyivät erämaihin. Pakolaisiin olivat myöskin liittyneet kaikki näiden seutujen papit, paitsi Josef Stenbäck, joka järkähtämättömänä pysyi paikallaan. V:teen 1714 hän piti vaimonsa ja lapsensa luonaan, mutta silloin hän toimitti heidät Tukholmaan. Varmaankin oli ero katkera, mutta sittenkin hän oli kai iloinen ollessaan yksin, sillä hänen ei ainakaan tarvinnut pelätä omaistensa henkeä, kun hänet vähän aikaa myöhemmin vangittiin ja kuljetettiin Vaasaan. Josef Stenbäckin vankina ollessa kaupungissa — niin tarina kertoo — tapahtui eräänä yönä, että hänen vanhempi, naimaton veljensä salaa hiipi hänen luoksensa ja tarjoutui jäämään hänen sijaansa vangiksi, jotta nuorempi veli paeten pelastuisi perheelleen ja seurakunnalleen. Yöllinen kohtaaminen päättyi, kuten luonnollista oli. Suostumatta veljensä tarjoukseen Josef jäi nytkin paikalleen, ja veljen täytyi palata samaa tietä kuin oli tullutkin. Kun sama veli jonkun aikaa sen jälkeen lähti viemään ruokatavaroita sydänmaassa piileskeleville omaisilleen, joutui hän vihollisten käsiin ja surmattiin. Josefin taas kuljettivat kasakat Kristiinaan, pidellen häntä matkalla niin pahasti, että hän tuli elinajakseen rammaksi molemmista jaloistaan.¹⁾ Rauhanteon jälkeen palattuaan seurakuntaansa hän ryhtyi jälleen virkaansa hoitamaan, — mutta ei niinkuin ennen. Voimatta itse liikkua paikaltaan hänet kannettiin sunnuntaisin kirkkoon — roteva ja lihava kun oli — isossa nojatuolissa, josta istualta piti kii-tettyjä saarnoja. Hartaasti kuunteli kansa kovia kokeneen miehen opetuksia.

Ilmajoen kappalaiseksi Josef Stenbäck määrättiin Isonvihan aikana v. 1715. Ilmajoella hän asui Korven talossa. ²⁶/₁₂ 1709 hänet vihittiin avioliittoon **Maria Areniuksen** kanssa (* Maalahdella ⁸/₉ 1690, † Raahessa ²³/₁₂ 1765).

Josef Stenbäckillä oli lapsia kahdeksan, joista toinen²⁾ ikäjärjestyksessä oli Limingan rovasti

(4.) Thomas Stenbäck,

* Ilmajoella ²⁵/₁ 1713, † Limingassa ²⁷/₁ (²⁷/₆) 1776. Käytyään Vaasan koulua Thomas Stenbäck tuli ylioppilaaksi v. 1729, vihittiin papiksi 1731, jolloin tuli isänsä apulaiseksi ja samana vuonna pitäj. apul:ksi sekä ¹⁷/₈ 1737 kappalaiseksi.

¹⁾ Näin tarina kertoo, mutta Ilmajoen kirkkoherran arkiston „Series sacerdotum“ mainitsee, että Josef Stenbäck tuli rammaksi „onnettoman luunmurron kautta“ v. 1722.

²⁾ Nuorimmasta, Alahärmän kappal. Johan Stenbäckistä juontaa juurensa suvun viisi päähaaraa: kaksi pohjalaista, savolainen, uusmaalainen ja itäsuomalainen. Hänen jälkeläisistään on erittäin mainittava pojanpoika Lars Jakob Stenbäck (1811—70), tunnettu runoilija ja herännäisyysliikkeen jäsen.

Raahen kaupungin papiston ja Saloisten kappelin jäsenten kesken 1700-luvun keskivaiheilla virinneisiin riitaisuuksiin otti Thomas Stenbäck huomattavalla tavalla osaa. Viimemainitut olivat tyytymättömiä heille suotuun jumalanpalvelusten määrään, tahtoen itselleen omaa pappia, jota vastoin Raahen papisto, asettuen yhä suora-
naisemmin ajamaan omia etujaan, pyysi, että seurakunta saisi ottaa apulaisen. Papisto sai liittolaisekseen m. m. Thomas Stenbäckin, joka 1755—56 vuosien valtiopäivillä Pohjanmaan kappalaisten edustajana jätti yhdessä rovasti Matthesiuksen kanssa, joka oli Pohjanmaan kirkkoherrojen valtuuttama, anomuksen, jossa pyydettiin, ettei 1748 vuoden asetusta, jonka mukaan kappelin tuli saada jumalanpalvelus entistä useampina sunnuntai- ja juhlapäivinä, toteutettaisi, mutta jos vastoin heidän olettamustaan niin kävisi, että Raahen papisto saisi apulaisen, jota ilman papit eivät tulleet toimeen.

„Ei kukaan ollut“, sanoo näiden erimielisyyksien kuvaaja,¹⁾ „niin harras ajamaan papiston asiaa kuin Ilmajoen kappalainen Thomas Stenbäck“, mutta huomauttaa, että häntä johti tähän epäilemättä ainakin osaksi mieskohtainen etu, sillä hän oli hakenut avonaiseksi julistettua Raahen ja Saloisten seurakuntien kirkkoherranvirkaa.

Thomas Stenbäck oli tehnyt itsensä tunnetuksi hyvänä pappismiehenä hoidaessaan Heinolan kappalaisen virkaa. Mutta hänellä oli muitakin ansioita, hän oli tunnettu tiedoistaan ja muuan hänen pitämänsä saarna²⁾ oli julkaistu painosta. Kun hän nyt haki kirkkoherranvirkaa, näkyvät kaikki yksimielisesti kiittäneen hänen erinomaisia tietojaan ja hänen yhtä moitteettomia elämäntapojaan, ja hänet nimettiin toukok. 6 p:nä 1757 Raahen ja Saloisten seurakunnan kirkkoherraksi.

Heti nimityksensä jälkeen, marrask. 4 p:nä 1757, hän laati pitkän esityksen Saloisten kappelin ja Raahen papiston välisestä asiasta, lausuen siinä peittelemättä hyvin jyrkän mielipiteensä, joka tiesi melkein Saloisten kappelioikeuksien kumoamista. Hänen esityksensä, jossa hän muuten lämpimästi puolusti seurakunnan ruotsalaisten jäsenten oikeuksia Saloisten kappelin asukasten kustannuksella, on, huomauttaa edellämainittu näiden asiain selostaja, erinomaisen mieltäkiinnittävä ja osoittaa sekä kirjoitustavaltaan että todistelultaan taituruutta, jommoista harvoin tapaa tämän ajan enimmäkseen värittömissä ja ikävissä anomuksissa ja esityksissä. Kun hän alkaa huomauttamalla, että kirkko vanhan sananlaskun mukaan on asetettava keskelle kylää, tahi kun hän kääntyy niitä vastaan, jotka tahtovat panna Raahen ja Saloisten papiston niskoille liian paljon työtä, todistelemalla, että työtä, joka vie tekijältänsä elinvoimat, tavallisesti ei säilytetä muiden niskoille kuin sellaisten, jotka ovat ansiottomia elämään, niin se vaikuttaa omintakeiselta ja persoonalliselta. Koko hänen selvä esityksensä riitaisuuksien kulusta ilmaisee vähemmän pappismiestä kuin selväajatuksista ja johdonmukaista historioitsijaa. Stenbäckillä olikin halua historialliseen tutkimukseen ja esitykseen. Hän on kirjoittanut ensimmäisen ja, ennen mainittua Söderhjelman julkaisua (v. 1911), ainoan historiikin Raahen vaiheista³⁾, 23-sivuisen, pientä kokoa olevan kirjasen. Tuon

¹⁾ Alma Söderhjelm, Raah. kaup., siv. 102.

²⁾ Döpte Christnas enighet, pid. Kokkolan pappeinkokouksessa 1751, pain. Turussa s. v. — Hänen v. 1757 Ilmajoen kirkossa pitämänsä lähtösaarna painettiin Turussa 1825.

³⁾ Beskrifning öfver Brahestad och Salo, pain. Tukholmassa 1769.

pienen katsauksen esitys on luontevaa ja selvää. Julkaistuaan sen Stenbäck vielä paransi ja laajensi sitä, mutta tätä laajennettua esitystä ei ole painosta ilmestynyt.

V. 1760 Stenbäck oli vastaajana Pohjanmaan pappeinkokouksessa.

^{17/8} 1773, jolloin hän myös sai rovastin arvonimen, hänet nimitettiin kirkkoher-
raksi Liminkaan, jonne hän siirtyi ^{18/8} 1774. Lääninrovastiksi hänet määrättiin ^{3/1} 1776.

Saakoon tässä sijansa eräs Thomas Stenbäckin Limingasta ^{14/11} 1775 vävy-
pojallensa *Matthias Cannelinille* ja tyttärellensä *Liisalle* kirjoittama kirje¹⁾ äitimme
isän *Thomas Cannelinin* syntymän (^{16/10} 1775) johdosta:

„Klockaren, Åreboren och Välagtdad Matthias Cannelin

Pyhäjoki.

Min k. Svärson.

Genom kärkommit bref af den 29 sistledne octobris, har Du fagnat oss med berättelse, om min k. dotter Lisas lyckeliga förrlossning, hvar medelst Gud Edert ägtenskap med en son välsignat. Det är vår glädje at få tillika med våra barn lofva och prisa vår nådiga Gud för den barmhärtighet och hielp Han uppå dem bevisar. Iag kan ei heller annat än betyga mitt nöje öfver det I velat hedra mig med Eder nyfödde sons nämmande efter mitt namn, och iag således af mina barna barn fådt den andra kaiman. Gud gifve Eder Lisa Greta och Thomas nåd och välsignelse, at upväxa Honom till gudommeligit välbehag, och deras föräldrar till hugnad och glädje!

Det bör ingalunda oroa Eder, at iag icke gjorde besök hos Eder, när iag var på Salo prästegårds läsesyn den 24 octobris. Ty den tiden var iag som bäst inbegripen uti mina höst-Läsemötsresor: en enda resedag hade iag at spendera på dijtkomsten: en enda dag at bivista läsesyn: och en enda dag till återresan; hvarpå läsemöten hölts den 26 octobris och följande dagarna. Iag tänkte väl skrifva Eder till ifrån Salo och ursägta mig; men den kortta tid iag där var gick och noga åt uti annat, som ei kunde undvikas. Ganska kärt har mig varit at få höra och förnimma det I lefven så väl och vackert tillsamman, och skicken Eder så beskedligt och behageligen bland andra, at både högre och lägre hysa goda tankar om Eder och visa mot Eder sin ynnest. Gud med sin nådiga kärleks hand styre Eder lefnad och umgän- gelse uti tro och gudagtighet så, at I alltid mågen tackas Herranom, och niuta Hans godhet och välsignelse! Uti Hans milda vård innesluter iag Eder allesaman, och med mycken helsnings anmälan (till) alla förblir

min k. svärsons trogne

Limingo den 14 Novemb. 1775.

Thomas Stenbäck.

Thomas Stenbäckin ensimmäinen puoliso²⁾ — vihityt ^{9/11} 1736 — oli **Ellisabeth Junander** († ennen v. 1742). Tästä avioliitosta syntyi kaksi tytärtä, joista nuorempi³⁾ oli ennenmainittu *Matthias Cannelinin* vaimo, kantavanhempiemme isoäiti **Elisabeth Stenbäck** (1740—1807).

¹⁾ Kirjoitettu saksalaisin kirjaimin ja paikoin sangen vaikeasti luettavaa.

²⁾ Toinen puoliso — vih. 1742 — oli Lapuan khran Mikael Lithoviuksen tytär Margaretha Lithovius (1720—1804).

³⁾ Vanhemman tyttären Clara Marian (1739—1808) puoliso oli Isonkyrön kappalainen Israel Reinius (1727—97), -jota sukua ovat, mahdollisesti hyvinkin suoranaista, vaikka sukutaulut eivät anna siitä täyttä selvyyttä, *Rehnbäck—Reinilä t.* Pari Israel Reiniuksen jälkeläistä, poika Thomas (* 1765) ja pojanpoika Bengt (* 1798), mainitaan palvelleen Orismalan rautatehtaalla, jossa myöskin Rehnbäck-Reiniläin kantaisä Jakob Rehnbäck toimi. — Bergholm (II, siv. 1074) otaksuu, että Matts Tuomaanp. Reinin poika Yrjö on „mahdollisesti se Matin poika, joka tarinan tietten Ruotsissa oli eräässä rautatehtaassa tullut mestarisepäksi ja nainut ruotsikon, joiden jälkeläisistä eräs kutsuttiin Kimon tehtaaseen Oravaisiin mestarisepäksi ja tuli Pohjanmaalla olevan Rehnbäck-suvun kantaisäksi“ ja mainitsee, että Ruotsissa on Smolannissa ollut useampia Reinius-nimisiä maanmittareja, vieläpä samannimisiä (Henrik ja Israel) kuin useat Suomen Reiniukset.

Arenius-suku.

Vanhin tunnettu Arenius-nimisistä esivanhemmistamme (ks. esivanh. taulua) on

(8.) Magnus Arenius,

kotoisin Vermlannista Ruotsista. Hänen poikansa, Maalahden kirkkoherra

(7.) Olaus Arenius,

* 1611, † 1682, vanhimpia ruotsinkielisiä saarnakirjailijoitamme, on julkaissut suuren joukon homileettisia (saarnaopillisia) teoksia. Hänen vaimonsa oli **Catharina Backster**. Olauksen poika

(6.) Thomas Arenius

oli myöskin Maalahden kirkkoherra. Hänen tyttärensä oli ennenmainittu Josef Stenbäckin puoliso Maria Arenius (1690—1765).

Juniander-suku.

Edellämainitun Thomas Stenbäckin puolison *Elisabeth Junianderin* isä oli Uuden Kaarlebyn kappalainen

(5.) Claudius Juniander,

joka v. 1689 tuli opettajaksi U.-Kaarlebyhyn ja 1694 kappalaiseksi. Hän kuoli 1710. Hänen toinen vaimonsa oli Vöyrin kirkkoherran *Gustavus Gammalin* († 1686—87) tytär **Anna Gammal** (* 1676—77). — Aikaisemmista Juniander-nimisistä esi-isis-tämme ei ole minulla tietoja.

Gammal-suku.

Gammal-nimisten esivanhempiemme kantaisä on 1500-luvulla Turussa elänyt laivuri Jakob Matthiaksen tai luultavammin Olauksen poika Skeper. Nimi nähtävästi johtuu Uudellamaalla Pernajan pitäjässä olevasta Gammelbyn kylästä, jossa paikannimenä esiintyy myöskin Skeppers. Suvun jäsenet käyttävät myöhemmin eri nimiä: Skepperus, Gammal, Danielsson, Astrén, Kalske, Vaaramo, Mäkinen ja Lähde.

(9.) Jakob Skeper

purjehti laivanpäällikkönä v. 1549 Tanskaan ja Narvaan, v. 1556 Tanskaan. V. 1554 hän oli Turussa raatimiehenä sekä sittemmin pormestarina, jona mainitaan m. m. vuosina 1561 ja 1562. V. 1577 eräs hänen laivoistaan purjehti Lyypekkiin. Hän kuoli viimeistään 1582. V. 1583 oli hänen vaimonsa **Elin** lähettänyt sananviejänsä kuninkaan luo „och ödmiukeligen lathidt giffue oss tilkenne att hon skall i fiordh haffue mist sin skuthe under wårt krigz-folch, och ödmiukeligen begärett therföre wederlägningh och betalningh“. Turun linnan käskynhaltija Lasse Henrikinpoika

(Hordeel) sai 5 p:nä kesäk. 1583 asian tutkittavakseen, „och ther så befinnes kan, att för:de hustru Elin haffue i så måtte misth samme sin skuthe, då skaltt tw ställe henne till fridz effter som bewisligitt kan ware skuthen haffue warit wärth, så lagendes att för:de hustru Elin oss ther medh icke motte oftere bekymbre“.

Edellisen poika

(8.) Matthaeus (Matthias) Gammal,

Vöyrin kirkkoherra 1601—31, oli Vöyrin vararovastina (vice praepositus) läsnä Linköpingin valtiopäivillä v. 1600. Jouluk. 14 p:nä 1602 hänet vapautettiin verosta, koska hän oli vasta tullut Vöyriin eikä vielä ollut paljon perinyt papinsaatavia. Hänellä oli Vöyrissä kaksi maatilaa, toinen koko toinen puolen manttaalin suuruinen. 18 p:nä elokuuta 1616 hän sai lisättyä ylläpitoa, koska hän asui ison valtatie varrella ja talossa kävi paljon sotaväkeä. Hän oli Etelä-Pohjanmaan rovasti. Hänen aikanaan rakennettiin nykyinen (toinen) Vöyrin kirkko. Hän eli vielä $12/6$ 1631, mutta oli $3/6$ 1633 kuollut. — Matth. Gammalin vaimo oli **Brita Villoides**, jonka isä, ylirovasti (generalprosten) *Jacobus Viloides*, Martinuksen poika, oli Vöyrin kirkkoherrana ennen vävypoikaansa.

Matth. Gammalin viidestä lapsesta, joista kaikki neljä poikaa olivat pappismiehiä, esi-isämme

(7.) Gabriel Gammal

tuli $8/2$ 1620 ylioppilaaksi Upsalassa, kutsuttiin 1631 „ordzens uthi Wöro medhielpare“. Hän oli Vöyrin kappalaisena sekä sittemmin 1633—64 kirkkoherrana. V. 1652 hän valitti köyhää tilaansa, voudeille maksettavia velkojaan ja vähiä tulojaan. Kuoli Vöyrissä 1664. Hänen ansioittensa vuoksi — med hänsyn till de „flitige och länglige tienster som framledne kyrckioheerden i Österbotn och Wöro sochn Hr Gabriel uthj femtijo åhrs tidh i Gudz försambling giort och bewist hafwer“ — myönsi hallitus, että hänen toisen vaimonsa $29/9$ 1664 kuoltua vuoden 1665 ja aikaisemmat maksamattomat verot saadaan käyttää orvoiksi jääneiden nuorimpain lasten hoitoon ja kasvatukseen. — Hänen ensimmäinen vaimonsa oli Limingan kirkkoherran, rovasti *Josef Lithoviuksen* († 1648) tytär **Catharina Lithovlus**. Heidän poikansa

(6.) Gustavus Gammal

oli, kuten isä ja isoisä, Vöyrin kirkkoherra. Ylioppilaaksi (pohjal.) hän tuli Turussa v. 1648, oli ensin isänsä apulaisena, sitten Vöyrin kappalaisena 1669—84 ja khrana 1684—86. Vöyrin käräjillä $16/9$ 1670 ilmoitti Martinus Gallus, että Martinus Gammal¹⁾ oli hyvántahtoisesti antanut veljensä pojan Gustavus Gammalin asua Vöyrin pappilassa ja olla siinä siksi, kuin G. voisi varustaa itselleen omaa tilaa. Mutta viimeksimainitun aiheutuksesta olikin suurin ja paras osa pappilasta, neljä uutta rakennusta, hävinnyt tulipalossa. Gustavus G. ei sanonut silloin olleensa kotona, vaan selitti tulen päässeen irti eräältä palvelijalta. Hän oli itse menettänyt kaikki kirjansa ja hänen kärsimänsä vahinko teki vähintään 400 kuparitalaria; häntä oli

¹⁾ Mathaeus G:n poika, Vöyrin kappal. 1628—66 ja khrä 1666—68, † 1668.

myöskin kohdannut kato ja hänen oli täytynyt rakentaa uusi talo. Nyt hän oli perin köyhä ja nääntynyt ja pystyi tuskin maksamaan rästinsä ja velkansa, jonka tähden oikeus päätti ehdoittaa, että parooni Paikull auttaisi häntä. — Martinus Gallus valtuutettiin sittemmin ^{8/12} 1686 olemaan G:n apulaisena (koadjutor) ja hoitamaan kirkkoherranvirkaa, koska „H:r Gustaff Gammal förnimmes wara råkad utj mycket siukligit och beklageligit tillstånd, så att han intet effter sin önskan förmår betiäna försambl(ingen)“. Gustavus Gammal kuoli 1686 tai 1687. — Hänen vaimonsa oli **Apollonia Brynielintytär**, joka eli vielä 1722. Hän pakeni Isonvihan aikana Kalajoelle. Gustavus Gammalin tytär oli jo aikaisemmin mainittu **A n n a G a m m a l**, jonka ensimmäinen¹⁾ puoliso oli edellämainittu U.-Kaarlebyn kappal. *Claudius Juniander*.

Lithovius-suku.

Vanhin tunnettu Lithovius-nimisistä esi-isistämme on Kaarinan pitäjältä Littoisten kylästä kotoisin oleva

(9.) Henrik Lithovius,

Laurentiuksen poika. Hän tuli Limingan kirkkoherraksi ^{10/4} 1575 ja allekirjoitti yhtenä Suomen papiston edustajista Upsalan kokouksen päätöksen 1593. Hän kuoli 1615.

Henrikin poika²⁾

(8.) Josef Lithovius

eli **L i m i n g i u s** tuli Limingan kappalaiseksi n. 1610 sekä isänsä kuoltua (1615) kirkkoherraksi. Hän kuoli 1648. — Josef Lithovius oli naimisissa äitipuolensa,³⁾ *Catharina Sursillin* ensimmäisestä avioliitosta *Lauri*-nimisen talonpojan kanssa syntyneen tyttären **Anna Laurintyttären** kanssa.

Josef Lithoviuksen tytär oli ennenmainittu Vöyrin khran *Gabriel Gammalin* († 1664) puoliso **C a t h a r i n a L i t h o v i u s**.

Sursill-suku.

Jo 1600-luvulla huomattiin se omituinen tosiasia, että useimmat Pohjanmaan säätyläissuvut polveutuvat äidin puolelta eräästä 1500-luvun alkupuolella Ruotsin Uumajassa eläneestä talonpojasta, jonka nimi oli

(11.) Erik Ångerman

eli **S u r s i l l** ja jonka lapsista kaksi poikaa ja kolme tytärtä Kustaa Vaasan aikana muutti Suomeen Pohjanmaalle, saaden paljon jälkeläisiä. Kuuluisa Turun piispa Johannes Terserus († 1678) oli ensimmäinen, joka 100 vuotta myöhemmin katsoi

¹⁾ Toinen oli U.-Kaarlebyn khra ja rovasti, maisteri Mikael Jesenhaus († 1761)

²⁾ Mainittakoon, että toinen poika Johan, Limingan kappalainen v:sta 1593 ja myöskin yksi Upsalan kokouksen päätöksen allekirjoittajia, valittiin ^{23/9} 1610 Oulun ensimmäiseksi khraksi.

³⁾ Henrik L:n ensimmäinen vaimo, Josefin äiti, on nimeltään tuntematon.

maksavan vaivan koota Sursillien sukuluettelon ja ryhtyi Pohjanmaalle tekemillään tarkastusmatkoilla merkitsemään muistiin tietoja tästä sukujohdosta. Hänen aloitettuaan muut sukutieteilijät sitten jatkoivat, kunnes vihdoinkin entinen Kalajoen kappalainen, Lapväärtin kirkkoherra E. R. Alcenius († 1875), suuresti harrastaen sukutietojen keräämistä, aikaisempain muistiinpanojen perustuksella v. 1850 julkaisi kuuluisan kokoelman *Genealogia Sursilliana*. Teos, joka sisältää lyhyitä elämäkerrallisia tietoja noin 2,000 suomalaisesta, enimmäkseen pohjalaisesta suvusta, jotka kaikki mies- tai naispuolelta polveutuvat mainitusta Erik Sursillista, herätti ilmestyessään tietenkin erikoista mielenkiintoa asianomaisissa pohjalaisissa piireissä.¹⁾ Kahden vuosikymmenen uutteralla työllä A. selvitti tämän monihaaraisen sukupuun ja hänen julkaisunsa on ollut kulmakivenä myöhemmille Suomen aatelittomia sukuja koskeville tutkimuksille.

Erik Sursillin Suomeen muuttaneista lapsista sai esi-isämme

(10.) Östen Sursill,

joka Uumajassa oli ollut voutina, kymmenen lasta, ja niistä oli tyttäriä seitsemän,²⁾ jonka johdosta mainittua sukuluetteloa sanotaan myös „Seitsemän Sursill-sisaren sukuluetteloksi“.

Östenin tytär oli edellämainittu *Catharina Sursill*, Henrik Lithoviuksen toinen puoliso, ja tyttärentytär *Anna Laurintytär*, naimisissa Henrik Lithoviuksen ensimmäisestä avioliitosta syntyneen pojan *Josef Lithoviuksen* kanssa (ks. esivanh. taulua).

III. Ticklén—Bergh-sukuhaara.

Ticklén-suku.

Ticklén-suvun vanhin tunnettu jäsen on Pyhäjoen kappelin Pyhäjärven³⁾ kappalainen

(3.) Pehr Ticklén.

* ²⁸/₁ 1751⁴⁾, † ⁴/₇ 1815. Hän tuli ylioppilaaksi v. 1778 ja vihittiin papiksi ⁷/₁₂ 1781.

Tämä äidinäitimme isä on Tickléneistä ensimmäisenä lähtenyt opinteille, ja ne asianhaarat, jotka hänet innostivat vaihtamaan ruumiillisen työn henkiin, sopivat erikoisuutensa vuoksi tulla muistiin merkityiksi. — Seikka oli sellainen — niin äitimme kertoi —, että tämä hänen äitinsä isä oli, renkinä palvelleen, ollut peltoa kyntämässä. Oliko raskas kivikkopellon kyntäminen sillä kertaa ehkä muutenkin tuntunut tavallista vaikeammalta, lopputulos vain oli, että sahrojen särkyessä isoon kiveen mies oli niin työlästynyt koko kyntö-

1) Julkaisun alkulehdillä olevassa muutamien satojen teoksen tilaajain luettelossa on m. m. Gustaf Cannelinin nimi.

2) Anna, Catharina, Christina, Margaretha, Brita, Barbro ja Magdalena.

3) Pyhäjärvi perustettiin kappeliksi Pyhäjoen emäseurakuntaan n. 1647, siirrettiin vasta-perustetun Kärämäen kirkkukunnan kappeliksi 1856 ja erotettiin omaksi kirkaksi 1861.

4) Toisessa lähteessä * ²⁴/₃.

hommaan, että oli heittänyt sen siihen, lähtenyt taloon ja sanonut emännälle — rupeavansa papiksi, joka siihen aikaan merkitsi yleensä lukutielle antautumista. Talon emäntä siihen sanoa tokaisi: „Kun sinä ensi kertaa saarnaat, minä syön vanhat kenkäni.“ Mutta esi-isässämme¹⁾ olikin miestä panemaan päätöksensä toimeen. Hän meni vartavasten rengiksi Turkuun ruotsia oppimaan, joka silloin oli ensimmäinen edellytys opinuralle pyrittäessä. Ja rengistä hän sitten luki kuin luki papiksi, jolloin samalla sen ajan tavan mukaisesti vaihtoi vanhan suomalaisen nimensä muukalaiseksi, joten Tikkasesta tuli Ticklén, ja valittiin vaalitta kappalaiseksi¹⁾ syntymäseurakuntaansa Pyhäjärvelle²⁾, jossa hän sitten eli ja kuoli. — Päätäväistä luonnetta ja tarmokkaisuutta todistaa tämä muistelmä äitimme isoisästä, — rengistä tuli pappi, mutta söikö entinen talonemäntä vanhat kenkänsä, kuuluaan uuden papin ensimmäisen saarnan, on toinen asia.

Pehr Ticklénin puoliso oli Pyhäjärven kappalaisen *Adam Berghin* (1722—96) tytär **Hedvig Elisabeth Bergh**, * $\frac{5}{5}$ 1764, † $\frac{17}{5}$ 1823. Heidän yhdeksästä lapsestaan vanhimman³⁾, äidinäitimme *Juliana Ticklénin* (1787—1847) elämänvaiheista on edellä äitimme isän *Thomas Cannelinin* (1775—1853) elämäkerran yhteydessä lähemmin selostettu.

Bergh-suku.

Bergh (l. Berg) nimi on, kuten tunnettua, hyvinkin tavallinen Suomessa, mutta sen omistajat ovat useampaa eri sukua. Sen niminen pohjalaisen pappisuvun⁴⁾ kantaisä on esi-isämme, Pyhäjärven kappalainen

¹⁾ Nähtävästi vasta noin 1796 appi-isänsä, Pyhäjärven kappalaisen *Adam Berghin* (1722—96) jälkeen.

²⁾ Äitimme kertoman mukaan Pehr Ticklén oli, kuten mainittu, syntynyt Pyhäjärvellä, mutta kirjallisten lähteiden mukaan hän oli talonpojan poika Kalajoelta, josta mainitaan muitakin suvun jäseniä: *Anders Ticklén*, * $\frac{24}{8}$ 1769, Alavieskan lukkari (Alavieska tuli Kalajoen kappeliksi 1782, eroitettiin 1879 Kalajoesta eri pitäjäksi ja kirkkoherrakunnaksi. — Lukkarin virkatalo on Tikkanen.) Tämä *Anders Ticklén* on nähtävästi kantaisämme nuorempia veljiä. Tämän pojat: *Johan Gustaf*, * $\frac{12}{3}$ 1797, itsellinen, ja *Anders*, * $\frac{4}{2}$ 1812, isänsä lukkarinviran perijä.

³⁾ Muut kahdeksan lasta — äitimme tätejä ja enoja — olivat ikäjärjestyksessä: *Samuel Ticklén*, Pyhäjoen lukkari; *Pehr Ticklén* (1792—1838), Teuvan khra; *Erik Ticklén* (1794—1827), Kärsämäen kappal.; *Hedvig Maria* (1799—1843), puoliso serkkunsa, Piippolan khra *Henrik Josef Bergh* (1789—1849); *Gustaf Ticklén* (1807—82), Vesilahden khra; *Catharina*, naimisissa paavolalaisen talonpojan *Israel Heilalan* kanssa; *Johan Fredrik Ticklén*, lääkärinä Raahessa; *Carl Ticklén*, ylioppilas. Pehr, Erik, Gustaf ja Johan Fredrik Ticklénistä kerrotaan laajemmin toisessa kirjoituksessa.

⁴⁾ Sen suvun yhteydessä on Savon Bergh-suku, jonka useimmat jäsenet niinkään ovat olleet pappeja, joista mainittakoon suvun kantaisä, Suonenjoen kappalainen *Karl Fredrik Bergh* (1763—1844), kantaisämme *Henrik Berghin* tyttärenpoika, v. 1808 naimisissa serkkunsa, *Henrik Berghin* pojan, esi-isämme *Adam Berghin* (äidinäitiämme nuoremman) tyttären *Julianan* kanssa. Heidän poikiansa olivat etevät veljekset, maamme sunnuntaioulujen alkuunpanija ja arvossa pidetty saarnamies, Rantasalmen rovasti *Johan Fredrik Bergh* (1795—1866) ja jumaluusoppinut sekä taitava koulumies, myöhemmin herännäisyyden huomattavampia pappisedustajia, Limingan rovasti *Julius Immanuel Bergh* (1810—78).

(5.) Henrik Bergh,

* 1694, † $8/12$ 1732, joka ison vihan tauotessa rupesti papiksi Satakuntaan, mutta pian siirtyi pohjanperille. — Hän tuli pitäjänapulaiseksi Euraan 1721, Uudellekirkolle 1722, Pyhäjärven kappalaiseksi 1729. — Puoliso oli **Elisabeth Ståhlberg**, * 1693, † 1765. Lapsia oli neljä, joista vanhin isänsä viran perijä, Pyhäjärven kappalainen

(4.) Adam Bergh,

* $16/3$ 1722, † $11/3$ 1796. Hän tuli ylioppilaaksi 1739, Pyhäjärven kappalaiseksi 1749. Oli innokas suomen kielen harrastaja ja runollisistakin kokeistaan tunnettu. — Puoliso oli **Jullana Nyberg**, * 1728, † $5/2$ 1798. Lapsia oli kuusi, joista ikäjärjestyksessä neljäs¹⁾ **Hedvig Elisabeth** (1764—1823), puoliso edellämainittu Pyhäjärven kappalainen *Pehr Ticklén* (1751—1815).

¹⁾ Muista mainittakoon: **Henrik** (1756—1800), Reisjärven pit. apul., jonka poika, Piipolan esim. khra **Henrik Josef Bergh** (1789—1849) oli naimisissa serkkunsa, äidinäitimme nuoremman sisaren **Hedvig Maria Ticklénin** (1799—1843) kanssa, joiden lapsista, äitimme serkuista, mainittakoon **Margaretha Elisabeth** (1827/8—1876), naimisissa Revonlahdella räätäli **Mikko Latomaan** kanssa.